

Stedelijke waterfronten zijn een van de aantrekkelijkste economische vestigingsgebieden. Rotterdam buigt met haar gemeentelijk waterplan problemen om naar kansen. Aan het waterplan is een concreet uitvoeringsprogramma gekoppeld waarin onder andere drijvende eilanden voor wonen en werken in de haven opgenomen zijn.

Het Nationaal Waterplan

Vakwereld niet enthousiast

Met het Nationaal Waterplan wordt water meer bepalend voor de ruimtelijke inrichting. Het plan heeft de status van structuurvisie en voor het eerst verschijnt het niet alleen op rijksniveau maar tegelijkertijd ook op lagere schaalniveaus. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat vindt dat waterwonen zo een stap dichterbij komt, anderen twijfelen echter.

tekst jacinta simons :: fotografie roelof pot

De kerstvakantie begint voor waterbeherend Nederland met een ongekend grootschalige inspraakoperatie van zowel landelijke, provinciale, regionale en soms ook lokale waterplannen. Dat heeft enerzijds te maken met het aflopen van de Vierde Nota Waterhuishouding in 2009, anderzijds heeft het te maken met de uitwerking van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Senta Modder is werkzaam voor het ministerie van Verkeer Waterstaat en licht als plaatsvervangend projectleider Nationaal Waterplan toe wat dit waterplan behelst. 'Het eerste Nationaal Waterplan is de opvolger van de Vierde Nota Waterhuishouding uit 1998. Het is een rijksplan voor waterbeheer en geeft aan op welke plaatsen de komende jaren maatregelen worden genomen om het water schoner, veiliger en mooier te maken.'

Het andere spoor van de inspraakoperatie is de KRW die EU-staten verplicht de ecologische en chemische waterkwaliteit in 2015 op orde te hebben. Dit gebeurt aan de hand van stroomgebiedbeheerplannen waarin de doelen en maatregelen voor de komende jaren worden vastgelegd, gekoppeld aan uitvoering en financiering. Eind 2009 moeten alle stroomgebiedbeheerplannen in Brussel worden ingeleverd, zowel voor oppervlaktewater als voor grondwater en moet het deze doorwerking krijgen in alle waterplannen.

Veel te lezen

Kort gezegd betekent dit dat elke overheid straks de onderdelen van het waterbeheer waarvoor hij verantwoordelijk is, vastlegt in een eigen waterplan. Dus naast het Nationaal Waterplan van het ministerie van Verkeer en Waterstaat maakt Rijkswaterstaat een beheerplan Rijkswateren, komen de waterschappen met waterbeheerplannen en

presenteren de provincies nieuwe provinciale waterplannen. Daarnaast kunnen gemeenten ook met een waterplan komen. En als klap op de vuurpijl verschijnen er de overkoepelende stroomgebiedbeheerplannen uit de KRW, vier in totaal voor Nederland: Rijndelta, Maas, Schelde en Eems.

'Deze plannen moeten goed met elkaar sporen en vandaar dat de inspraak parallel verloopt en de besluitvorming onderling is afgestemd', aldus Modder. 'Burgers en professionals hebben heel wat af te lezen de komende periode. We snappen dat het ingewikkeld is, omdat deze plannen ook onderling weer samenhangen. We hebben dus afgesproken tussen het rijk en de regionale overheden dat mocht iemand per abuis op het verkeerde plan reageren dat die reacties netjes doorgestuurd worden.'

Rinke Krusinga, gedeputeerde van de provincie Noord-Holland beseft ook dat het vooral voor leken ingewikkeld is. 'Zij krijgen de informatie in brokjes via de gemeenteraad, de Staten-Generaal en het waterschap. Maar ook daar is een oplossing voor. Op de website Nederlandleeftmetwater.nl kunnen straks per postcodegebied de waterplannen die op dat gebied van toepassing zijn digitaal ingezien worden.'

Deltacommissie

Een derde spoor dat aanhaakt op het Nationaal

quicksan

Het Nationaal Waterplan is de opvolger van de Vierde Nota Waterhuishouding en is het rijksplan voor het waterbeleid. Voor het eerst verschijnt het waterplan niet alleen op rijksniveau, maar ook op lagere schaalniveaus en bovendien is het plan nu veel gebiedsgericht. Het ministerie van VenW hoopt dat deze omslag leidt tot meer waterwoonprojecten, experts twijfelen.

Reacties en verwachtingen

Gemiste kans voor de bouwsector

Chris Zevenbergen, directeur van Dura Vermeer Business Development

‘De aandacht voor ruimtelijke ordening en de technische mogelijkheden die er zijn om locaties waterbestendig in te richten zijn onderbelicht gebleven in het Nationaal Waterplan. Het waterplan gaat hier grotendeels aan voorbij door wel te spreken over locatiekeuze maar niet over locatieinrichting. Dat is jammer want er zou een impuls voor meer innovatie door de bouwsector vanuit kunnen gaan. Je hebt bijvoorbeeld in het kader van ruimte voor de rivier de EMAB locaties; vijftien uitzonderingsplekken waar buitendijks experimenteel gebouwd mag worden. Dit is een prachtige stimulans om nu al ervaring op te doen met waterbestendig bouwen. Het Nationaal Waterplan zegt daarover alleen maar of het rijk moet onderzoeken of deze experimenten doorgang moeten vinden of niet. Locatiekeuze en -inrichting zouden niet los van elkaar gezien moeten worden. Denk bijvoorbeeld aan klimaatsbestendig bouwen. Ik zie voor me dat elke woning in Nederland moet kunnen voldoen aan een klimaatbestendigheidstoets, waar bijvoorbeeld voor buitendijkse projecten gekeken wordt naar de overstromingsbestendigheid en waarbij tijdelijk bestemmen positief wordt gewaardeerd. Dat soort zaken had ik graag willen terugzien in het Nationaal Waterplan.’

Het hoe moet je niet van rijk verwachten

Rinke Kruisinga, gedeputeerde van de provincie Noord-Holland

‘Waar water voorheen medesturend was bij ruimtelijke inrichting is het nu zo dat je een wateropgave hebt om op te lossen. Wil je bouwen in een polder? Prima, maar dan moet je wel eerst de waterhuishouding regelen, is nu het standpunt.

Maar specifiek ingaan op de inrichting, dat moet je helemaal niet van het rijk verwachten, daar hebben we de nieuwe Wet ruimtelijke ordening voor. Als je wilt dat er in een gebied waterberging of buitendijkse woningen komen dan moet je dat in de Structuurvisie opnemen. Iedereen verwacht van rijk en van provincies harde kaders, maar het uiteindelijke hoe is aan gemeenten en waterschappen, zo is dat nu eenmaal vastgelegd in de Wro.’

Buitendijks bouwen noemen is niet genoeg

John Jacobs, programmamanager waterplan bij gemeente Rotterdam

‘Het Nationaal Waterplan had zich nog meer op uitvoeringskant kunnen richten. Er zijn genoeg technische oplossingen voor waterproblemen, maar de praktijk is vaak weerbarstig. Neem de discussie over roerend of onroerend bij drijvend bouwen. Waarom neemt het Nationaal Waterplan daar geen duidelijke stelling in? In Den Haag heeft men echter de neiging om te denken dat als er een nieuwe wet is bedacht, het probleem dan opgelost is. Maar een nieuwe wet is niet altijd de oplossing. Er moet gewoon buitendijks gebouwd gaan worden. Terwijl zelfs dat in een van de eerste versies van het Nationaal Waterplan niet vanzelfsprekend was. Daarin stond namelijk simpelweg dat er buitendijks niet gebouwd mocht worden. Gelukkig is deze terughoudende uitspraak tijdens de sessies met waterprofessionals omgebogen naar de zinsnede dat drijvend en adaptief bouwen mogelijkheden zijn om bouwopgaven buitendijks te realiseren. Maar het alleen noemen is niet genoeg.’

Waterplan is het advies van de Deltacommissie. Modder: ‘De Deltacommissie liep in de tijd eigenlijk parallel met het waterplan. Staatssecretaris Tineke Huizinga lanceerde bij de aanstelling van het nieuwe kabinet een Watervisie waarbij ze ook de Deltacommissie instelde. Organisatorisch zijn het Nationaal Waterplan en de Deltacommissie echter verschillend van aard. Het waterplan is feite een nota die eens in de zoveel jaar herzien moet worden en waar inspraak op mogelijk is. De Deltacommissie is een tijdelijke Staatscommissie waarvan het advies leidt tot een Deltawet en het Deltaprogramma, onder leiding van een ministeriële stuurgroep.’

In de praktijk heeft deze paralleliteit goed uitgedrukt voor het Nationaal Waterplan. Ongeveer twee weken na verschijnen van het advies van de Deltacommissie liet het kabinet weten dat het een vertrekpunt is voor verdere uitwerking waardoor ook het Nationaal Waterplan in een

stroomversnelling is gekomen. ‘Beide sporen zijn natuurlijk met elkaar verweven. Een onderdeel van de Deltawet is namelijk de instelling van een Deltaregisseur die vaart wil maken met het Deltaprogramma. En om dat te kunnen heeft hij het Nationaal Waterplan nodig. Het waterplan is namelijk de beleidsinhoud voor het Deltaprogramma. Je zou het Nationaal Waterplan als het script kunnen zien voor de Deltaregisseur.’

Gebiedsgerichte koers

Terug naar het Nationaal Waterplan. Dit rijksplan voor waterbeleid bevat een streefbeeld voor de toekomst en een concreet uitvoeringsprogramma 2009-2015. Op basis van de Wro heeft het Nationaal Waterplan tevens de status van Structuurvisie. Een Structuurvisie is een bindend beleidsdocument voor het rijk, maar niet voor regionale overheden. Om regionale overheden te binden zijn juridische instrumenten nodig die de Structuurvisie moet aankondigen. Doordat het Nationaal Waterplan tevens Structuurvisie is, is deze nu ruimtelijker en gebiedsgerichter van aard. Er komen bijvoorbeeld 35 kaarten in. Modder: ‘Het grootste verschil met de vorige Nota Waterhuishouding is dat we – in verband met de klimaatverandering – meer dan ooit naar de toekomst kijken.’ Hiervoor hebben we streefbeelden gemaakt als inspirerende referenties. Voor de gebieden hebben we deze streefbeelden verbeeld met vogelvluchtchetsen, aquarellen eigenlijk. Deze laten de mogelijkheden voor nieuwe gebiedsinrichting zien. We hebben ervaren dat veel betrokkenen met de hakken in het zand gaan wanneer je streefbeelden als echte kaarten presenteert. Deze zachte aquarellen kunnen een goed uitgangspunt bieden voor discussie.’

Waterwonen in het Nationaal Waterplan

Wat betekent het Nationaal Waterplan nu voor waterwonen? De doelstelling van het Nationaal Waterplan is een leefbaar stedelijk gebied na te streven waarbij het rijk waterwonen aanmoedigt. ‘Waterwonen kan bijdragen aan een klimaatbestendige inrichting van Nederland’, zegt Modder. ‘Zo komt er een helpdesk voor kennisverspreiding over waterwonen. Er zal een internationale verkenning gedaan worden naar best practices in waterbeheer in bestaande stedelijke gebieden en het rijk zal de ontwikkeling van een waterwoonwijk adopteren. Als follow-up van het programma Ruimtelijk Ontwerpen met Water van VROM, zullen er door VROM en VenW samen Water en ruimte ateliers worden georganiseerd.’ Voor het buitendijkse gebied zal er meer ruimte voor ontwikkeling komen. Zo zullen in het IJsselmeergebied grootschalige en kleinschalige

En wat vindt het Ministerie van Verkeer en Waterstaat...

Senta Modder, plaatsvervangend projectleider Nationaal Waterplan

De heer Zevenbergen snijdt het punt van klimaatbestendig bouwen aan. In het Waterplan zeggen we wel degelijk dat overstromingsrisico's meegewogen moeten worden bij de inrichting van infrastructuur en gebouwen. Dit zal verder uitgewerkt worden in het Afwegingskader Klimaatbestendige Inrichting dat uit het Adaptatieprogramma Ruimte en Klimaat van VROM voortkomt. Innovatieve projecten juichen we zeker toe. In het in 2008 vastgestelde Maatschappelijke Innovatieprogramma Water zal daarom het concrete innovatieproject 'Klimaatadaptief bouwen in stedelijke omgeving' opgenomen worden. Ook hebben we Urban Flood Management Dordrecht als inspirerend voorbeeld opgenomen in het Waterplan.

Mevrouw Kruisinga zegt dat de waterschappen en gemeenten nu aan zet zijn. Echter bij zaken van nationaal belang blijft het rijk verantwoordelijk, zoals bijvoorbeeld bij de bescherming van vitale infrastructuur en kwetsbare objecten. Hiervoor heeft het rijk dan ook een AMvB aangekondigd. De heer Jacobs noemt terecht dat er in het buitendijkse beleid nog veel onduidelijkheid heerst. Daarom gaan we dit volgend jaar herijken en een koppeling leggen met de discussie over de nieuwe normen. Innovaties op dit gebied willen we ook zeker via de eerder genoemde Maatschappelijke Innovatieagenda Water bereiken.'

buitendijkse ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt. 'Deze ontwikkelingen moeten een toegevoegde waarde hebben voor de bestaande kernkwaliteiten en karakteristieken van het bestaande (water)landschap. Als uitzondering op wat is gezegd in de Nota Ruimte, hoeft voor deze ontwikkelruimte het verlies aan waterbergend vermogen niet te worden gecompenseerd', legt Modder uit.

Ook gaat Verkeer en Waterstaat in 2009 samen met betrokkenen kijken of wijziging van het buitendijks beleid nodig is. 'Hierbij zullen we ook een koppeling leggen met de voorziene nieuwe normen en een basisveiligheid. Verder kunnen we (helaas) niet gaan. We kunnen niemand dwingen om te gaan waterwonen', aldus Modder.

Provinciaal Waterplan

Tegelijk met het Nationaal Waterplan verschijnen er ook waterplannen op lokaal en provinciaal niveau. Kruisinga, gedeputeerde van de provincie Noord-Holland vertelt: 'Wij zijn wettelijk verplicht de provinciale kaders op het gebied van waterbeheer vast te leggen in een waterplan. Officieel hoefden de nieuwe provinciale waterplannen pas eind 2009 te verschijnen maar door ontwikkelingen zoals de Kaderrichtlijn Water, het advies van de Deltacommissie, het Nationaal Waterplan en de wijziging van de Waterschapswet hebben we met alle provincies besloten de provinciale waterplannen een jaar naar voren te halen.'

Waar anderen hopen dat het Nationaal Waterplan handvatten geeft voor gebiedsontwikkeling (zie kader links) heeft de provincie Noord-Holland het heft in eigen hand. Kruisinga: 'Daar hebben wij het Nationaal Waterplan niet voor nodig. Wij zijn al volop bezig met gebiedsontwikkeling. Kijk maar naar de westflank van de Haarlemmermeer of de Bloemendalerpolder. Dat zijn opgaven die er lang voor het Nationaal Waterplan lagen.'

Gemeentelijk waterplan

Het derde schaalniveau van de waterplannen zijn de gemeentelijke waterplannen. Gemeenten zijn niet verplicht een waterplan op te stellen en het gemeentelijke waterplan hoeft dan ook niet ter inzage. Rotterdam heeft inmiddels de nodige ervaring met een gemeentelijk waterplan. In 2000 lanceerde deze gemeente haar eerste waterplan en in 2007 het tweede waterplan.

John Jacobs, programmamanager Waterplan bij gemeente Rotterdam: 'Het eerste waterplan was samen met gemeente en waterschappen opgesteld en vorig jaar is een geheel nieuw tweede waterplan gereed gekomen. Toen hebben we ook landschapsarchitecten, stedenbouwers en planeconomen bij het project betrokken. Want inmiddels is wel duidelijk dat je oplossingen voor waterproblemen in de ruimtelijke ordening moet zoeken. Nu zijn we nog een stap verder gegaan

'Het Nationaal Waterplan is de beleidsinhoud voor het Delta-programma. Je zou het Nationaal Waterplan kunnen zien als het script voor de Deltaregisseur.'

door ook de klimaatverandering er bij te betrekken. Dat gebeurt onder de vlag van Rotterdam Climate Proof, waarin we naar innovatieve oplossingen zoeken voor het klimaatprobleem. Want in onze dichtbebouwde stad kun je bijvoorbeeld niet zo makkelijk extra singels graven voor waterberging. Wij moeten het echt zoeken in waterpleinen, groene daken en drijvend bouwen.' Hoewel het gemeentelijke waterplan dus geen juridische verplichting is, zou Jacobs inmiddels niet meer weten hoe ze het in Rotterdam zonder waterplan zouden moeten stellen. 'Rotterdam grenst aan zee en een rivierdelta en we hebben met maar liefst drie waterschappen te maken waarmee we de wateropgave moeten klaren. Een overkoepelend document waarin je de perspectieven schetst is dan broodnodig.' Maar dit betekent uitdrukkelijk niet dat Jacobs het gemeentelijke waterplan verplicht zou willen stellen. 'Dat vrijblijvende is juist de grote kracht. Nu zijn het allemaal eigen initiatieven die daarom door alle betrokken partijen worden gedragen. Wordt het gemeentelijke waterplan een verplichting dan is het straks niets anders dan een invuloefening waar adviesbureaus goed op zullen gedijen maar waar het draagvlak van zal afkalven.' ↵

Facts & Figures

De paraplu: Wro en Waterwet

Wro

De nieuwe Wro is in werking getreden op 1 juli 2008. De belangrijkste verandering is de waarde die voortaan wordt gehecht aan de Structuurvisie. Hierin beschrijven zowel het rijk, de provincie als de gemeente wat hun visie is op de ruimtelijke ordening. Het bestemmingsplan voert dit beleid vervolgens uit en verwijst daarbij naar de Structuurvisie.

Meer info: www.vrom.nl/pagina.html?id=7009

Waterwet

De nieuwe Waterwet schept een kader voor de noodzakelijke modernisering van het Nederlandse waterbeheer voor de komende decennia. Eén integrale wet voegt acht bestaande waterbeheerweten samen. Naar verwachting wordt de wet in de tweede helft van 2009 van kracht.

Meer info: www.waterwet.nl

Spoor 1: Stroomgebiedbeheerplannen

- 22 december 2000 **Kaderrichtlijn Water vastgesteld**

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn voor uniformiteit in Europa in de regelgeving voor ecologisch goed functionerende watersystemen.

- 22 december 2008 - 22 juni 2009 **Ontwerp Stroomgebiedbeheerplannen ter inzage**

De Nederlandse wateren behoren tot de stroomgebieden van de Eems, Rijn, Maas en Schelde. Nederland maakt voor elk van deze stroomgebieden aparte beheerplannen. Deze stroomgebiedbeheerplannen bevatten milieudoelstellingen en maatregelen voor het grond- en oppervlaktewater. Volgens de KRW moeten de lidstaten van de EU in 2009 voor ieder stroomgebieddistrict een eerste stroomgebiedbeheerplan klaar hebben. Dit plan wordt elke zes jaar herzien.

Meer info: www.kaderrichtlijnwater.nl

- 22 december 2009 **Vaststellen Stroomgebiedbeheerplannen**

Spoor 2: Waterplan

- 7 september 2007 **Watervisie vastgesteld**

Deze visie geeft aan in welke richting het waterbeleid zich de komende jaren moet ontwikkelen om Nederland op de lange termijn klimaatbestendig te maken. Het is de opmaat voor het Nationaal Waterplan.

- 22 december 2008 **Ontwerp Nationaal Waterplan gereed**

Het Nationaal Waterplan verschijnt één keer per zes jaar en legt de hoofdlijnen van het nationale waterbeleid vast. Het vervangt de Vierde Nota Waterhuishouding. Het Waterplan bevat, naast een streefbeeld voor de toekomst ook een concreet uitvoeringsprogramma 2009-2015. Het plan wordt opgesteld onder leiding van Staatssecretaris Tineke Huizinga, in samenwerking met de ministeries van VROM, LNV, het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen. Voor de ruimtelijke aspecten heeft het Nationaal Waterplan de status van Structuurvisie.

Meer info: www.nationaalwaterplan.nl

- 12 december 2008 **Ontwerp Nationaal Waterplan in ministerraad**
- 22 december 2008 - 10 mei 2009 **Ter informatie**
Het Nationaal Waterplan ligt ter informatie bij de inspraak van de stroomgebiedbeheerplannen.
- 5 januari 2009 – 16 februari 2009 **Ter inzage**
Waterplannen van waterschappen, provincies, rijkswaterstaat en (waar relevant) gemeenten liggen ter inzage.
- 11 mei 2009 - 22 juni 2009 **Formele Inspraakperiode Nationaal Waterplan**
- Juli - oktober 2009 **Verwerking inspraakreacties**
- 22 december 2009 **Nationaal Waterplan vaststellen in ministerraad**

Spoor 3: Nieuwe Deltawet en Deltaprogramma

- 11 september 2007 **Nieuwe Deltacommissie benoemd**

• 3 september 2008 **Advies Deltacommissie komt uit**
Twaalf aanbevelingen over hoe om te gaan met de dreiging van te veel zee- en rivierwater, een tekort aan zoetwater en bodemdaling voor de komende honderd jaar. De commissie adviseert onder andere een Deltaprogramma, Deltawet en Deltaregisseur.

Meer info: www.deltacommissie.com

- 12 september 2008 **Kabinetsreactie Advies Deltacommissie**

Het kabinet onderschrijft het advies en neemt het als uitgangspunt voor een eerste verdere uitwerking in het Nationaal Waterplan 2009. Tevens wordt de Deltawet aangekondigd voor 2009.

- Eind 2009 **Ontwerp Deltawet gereed**

De Deltawet is de juridische grondslag voor het Deltaprogramma, de Deltaregisseur en een solide financiële basis.